

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مرحله‌ی آماده‌سازی فایل				
تکمیل مآخذ و ویرایش نهایی	ویرایش دوم	ذکر مآخذ	تصحیح و ویرایش اولیه	پیاده‌سازی

تحفه‌هایی از گنجینه‌ی معارف امام عسگری علیه السلام (۱)

سخنی از امام حسن عسگری علیه السلام را برایتان می‌خوانم که پیامی است برای شیعیان و مختصر معنا می‌کنم. «**قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ لِشِيعَتِهِ**» امام عسگری علیه السلام به شیعیانشان فرمودند: «**أَوْصِيكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ**» شما را توصیه می‌کنم به تقوای الهی؛ که تقوا پیشه کنید. «**بِتَقْوَى اللَّهِ**» یعنی چه؟ بحث بسیار مفصلی دارد. از امام علیه السلام پرسیدند که تقوا چیست؟ حضرت فرمودند: جایی که خدا به تو امر کرده باشی، غایب نشوی، جایی هم که خدا به تو امر کرده نباشی، حاضر نباشی. این یک تعریف کلی راجع به تقواست. تقوا نیرویی در انسان است که هم نقش ترمز دارد، جایی که باید توقف کرد و هم نقش گاز را دارد، جایی که باید به سرعت رفت. تقوا را بعضی پرهیزگاری یعنی فقط با جنبه‌ی منفی معنا می‌کنند که غلط است. پرهیزگاری بیشتر به ترجمه‌ی ورع می‌خورد. ورع، پاکدامنی و پرهیزگاری و خودنگهداری و به تعبیری کف نفس است؛ اما تقوا این گونه نیست؛ تقوا هم جنبه‌ی منفی دارد که انسان قدرتی داشته باشد که بتواند خودش را در لغزشگاه‌ها کنترل کند و هم جنبه‌ی مثبت دارد؛ جایی هم که باید بتازد و با نهایت سرعت و قدرت پیش برود. واژه‌ی تقوا هر دو را در بر می‌گیرد. تقوا مراتبی دارد، یک وقت تقوای از گناه است امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند: «**اتَّقُوا مَعَاصِيَ اللَّهِ فِي الْخَلَوَاتِ**» تقوا داشته باشید و از معاصی الهی در خلوت و تنهایی‌ها خیلی بپرهیزید، چرا؟ «**فَإِنَّ الشَّاهِدَ هُوَ الْحَاكِمُ**»^۱ زیرا کسی که قاضی است و قرار است حکم صادر کند خودش سر صحنه‌ی جرم شاهد جرم شماست؛ یعنی خدایی که قرار است داوری و قضاوت کند و حکم بدهد در همان خلوت و تنهایی که تو در حال گناه هستی تو را

^۱ شریف رضی، نهج البلاغه، حکمت ۳۳۰ و حرّ عاملی، وسائل الشیعة، ج ۱۵، ص ۲۳۹.

می‌بیند. «أَلَمْ يَعْلَم بِأَنَّ اللَّهَ يَرَى»^۲ آیا نمی‌داند که خدا او را می‌بیند. امام باقر علیه السلام فرمودند: «مَنْ ارْتَكَبَ الذَّنْبَ فِي الْخَلَاءِ لَمْ يَعْبَأِ اللَّهُ بِهِ»^۳ خدا به کسی که در خلوت‌ها مرتکب گناه می‌شود اعتنا نمی‌کند، چرا؟ چون او به حضور خدا در خلوت اعتنا نکرد و همان‌گونه که او رفتار کرد خدا هم با او رفتار می‌کند. یک وقت «اتَّقُوا مَعَاصِيَ اللَّهِ» و یک وقت «اتَّقُوا اللَّهَ» است. «اتَّقُوا اللَّهَ» غیر از «اتَّقُوا مَعَاصِيَ اللَّهِ» است. «اتَّقُوا اللَّهَ» یعنی چه؟ یعنی از غیرخدا تقوا پیشه کن، نگذار غیرخدا در دلت جا کند و از غیرخدا بپرهیز. امام عسگری علیه السلام فرمودند: «أَوْصِيكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ» شما شیعیانم را به تقوای الهی توصیه می‌کنم «وَالْوَرَعَ فِي دِينِكُمْ» حضرت تقوا و ورع را جدا فرمودند. و شما را به ورع، پاکدامنی و پرهیزگاری در دین خودتان توصیه می‌کنم؛ یعنی مرتکب حرام و رفتارهای نامناسب نشوید. در دین خودتان، انسان با ورع و پاکدامن و پرهیزگاری باشید.

«وَالْإِجْتِهَادَ لِلَّهِ» سومین توصیه‌ی امام عسگری علیه السلام این است که: انسان تنبل و واداده‌ای نباشید، اهل تلاش و کوشش و اجتهاد باشید. بعضی‌ها در به کار بستن و عمل کردن سستی می‌کنند. یاد گرفته‌ها برای به کار بستن است. امام عسگری علیه السلام فرمودند: شما را به اجتهاد برای خدا توصیه می‌کنم، به اینکه برای خدا اهل جهاد، کوشش و تلاش باشید؛ افراد تنبل و غیرفعال نباشید؛ اهل عمل باشید. «وَصِدْقِ الْحَدِيثِ» و شما را به راستگویی توصیه می‌کنم. می‌دانید دروغگویی کلید همه‌ی گناهان است. همین یکی را فرد بتواند کنترل کند؛ یعنی غیر راست نگوید، خواهد دید که بسیاری از گناهان دیگر را هم ترک کرد. اگر هر عمل زشت و خلافی انجام دهیم و از ما بپرسند که شما چنین کاری کردید؟ ما چه خواهیم گفت؟ رویمان می‌شود بگوییم بله؟ نمی‌شود؛ چون نمی‌خواهیم دروغ بگوییم پس مجبور می‌شویم آن کار را هم نکنیم؛ یعنی صدق حدیث انسان را از بسیاری از خطاها و خلاف‌ها باز می‌دارد.

^۲ سوره‌ی علق، آیه‌ی ۱۴.

^۳ مجلسی، بحار، ج ۴۶، ص ۲۴۷.

«وَأَدَاءِ الْأَمَانَةِ إِلَى مَنْ ائْتَمَنَكُمْ مِنْ بَرٍّ أَوْ فَاجِرٍ» و شما شیعیانم را به ادا امانت به کسی که شما را امین پنداشته و امانتش را به شما سپرده، خواه انسان خوب و شایسته‌ای باشد، خواه فاجر و گناه‌پیشه توصیه می‌کنم. همین که به شما اعتماد کرد و امانتی را به شما سپرد و شما هم پذیرفتید، حق ندارید در امانت او خیانت کنید. از امام سجّاد علیه السلام نقل شده که اگر قاتل پدرم اباعبدالله‌الحسین علیه السلام شمشیری را که پدر مرا با او به شهادت رساند، نزد من به امانت بسپرد و بعد بخواهد از من بگیرد، من این را به او خواهم داد^۴؛ یعنی در امانت هیچ قیدی وجود ندارد. طرف متدین است، اهل گناه است، اهل فسق و فجور است، مؤمن است، کافر است، هیچ قیدی ندارد. «وَأَدَاءِ الْأَمَانَةِ إِلَى مَنْ ائْتَمَنَكُمْ مِنْ بَرٍّ أَوْ فَاجِرٍ» گاهی امانت یک شی‌ای و گاهی رازی است که به شما می‌سپارد.

«وَطَوْلِ السُّجُودِ» و من امام عسگری شما شیعیانم را به سجده‌های طولانی توصیه می‌کنم. سجده‌های طولانی خصوصاً در دل شب خیلی ارزشمند است، تمام کدورت‌های عالم کثرت و غبارهای عالم طبیعت و دنیا را از وجود انسان فرو می‌ریزد؛ لذا بزرگان سیروس‌سلوک به شاگردانشان توصیه می‌کنند که هر شب یک سجده‌ی نسبتاً طولانی داشته باشید، آن قدر طول بدهید که لااقل بدنتان خسته شود. حالا چه ذکری در آن سجده بگویید؟ با خودتان است. اذکار مختلفی می‌شود گفت. بعضی‌ها ذکر یونسیه می‌گویند: «لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ» خدایی جز تو نیست، منزهی، من خودم به خودم ظلم کردم، منم که ظالمم. این همان ذکری است که یونس در دل ماهی گفت و خداوند متعال فرمود: اگر از مسبّحین نبود تا روز قیامت در این زندان او را زندانی نگاه می‌داشتیم، به برکت این ذکر او را نجات دادیم و بعد خدای متعال بشارت داد که هر کس هم این ذکر را بگوید همین طوری نجاتش می‌دهیم. «وَذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ؛ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ وَكَذَلِكَ نُنْجِي الْمُؤْمِنِينَ»^۵ این

^۴ صدوق، امالی، ص ۲۴۶ و مجلسی، بحار، ج ۷۲، ص ۱۱۴.

^۵ سوره‌ی انبیاء، آیه‌های ۸۷ و ۸۸.

مژده‌ی بزرگی است، فقط برای یونس نبود، هر کس دیگری هم این کار را بکند، از زندان عالم طبیعت نجاتش می‌دهیم. لذا از مرحوم آیت‌الله‌قاضی نقل کردند، شاید دستور اصلاً برای سید احمد کربلایی رحمته‌الله استاد ایشان باشد و شاید برای آخوند ملاحسینقلی همدانی رحمته‌الله که استاد او بود. خدا می‌داند اینها چه اسطوره‌های توحید و عرفانی بودند! نقل کردند که اگر کسی بعد از توبه و مقدماتی که باید طی کند، شب‌ها یک سال تمام در سجده‌هایش چهارصد بار ذکر «**لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ**» را بگوید حتماً حجاب عالم طبیعت برایش می‌ریزد. البته این کاری نیست که هر کس از همین امشب شروع کند، نه، باید مقدماتش طی شده باشد. به هر حال سجده‌ی طولانی آثار بسیار عجیبی دارد.

«**وَ حُسْنِ الْجَوَارِ**» توصیه‌ی دیگر من به دوستان و شیعیانم، خوش همسایگی کردن است؛ نیکو همسایگی و حسن جوار است. چه با همسایگان ظاهری که در خانه‌های مجاور هستند، انسان خوب سلوک کند، همسایه‌ی مردم آزاری نباشد، آزار و اذیتش به آنها نرسد، با آنها اهل محبت و مواسات باشد، اگر خدمتی از دستش برمی‌آید در قبال آنها انجام دهد، نسبت به دردها و مشکلات و محرومیت‌ها و نیازمندی‌های همسایگان بی‌تفاوت نباشد که پیغمبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم فرمودند: «**مَا آمَنَ بِي مَنْ بَاتَ شِعْمَانَ وَ جَارُهُ جَائِعٌ**»^۶ اهل آن آبادی، شهر و ده به من ایمان نیاوردند که شب با شکم سیر سر بر بالین می‌نهند درحالی که همسایه‌ی آنها گرسنه است. اینها اصلاً ایمان به من رسول‌الله ندارند و مسلمان نیستند. از ائمه علیهم‌السلام سؤال کردند که همسایه‌ی فرد کیست؟ فرمودند: از هر طرف تا چهل خانه. شما یک دایره به شعاع چهل خانه دور خانه‌تان بکشید، حالا هم که برج ساختند به ارتفاع چهل طبقه هم بالا بروید. فرمودند: ایمان به من نیاورده کسی که شب با شکم سیر سر بر بالین نهد و همسایه‌ی او گرسنه باشد. حسن همسایگی و همجواری تازه اولش است. ما همجواری دیگری هم داریم که نسبت به آنها هم باید حسن‌همجواری داشته باشیم، ملائکه‌ای که همراه ما هستند، مجاورین

^۶ کلینی، کافی، ج ۲، ص ۶۶۸ و شیخ حر عاملی، وسائل‌الشیعه، ج ۱۲، ص ۱۳۰.

ما هستند. آنها را هم با گناهانمان اذیت نکنیم؛ بوی تعفن گناه که از ما برمی‌خیزد آنها را نیازارد. و بالاترین همسایه کیست؟ در دعاها می‌خوانیم «یا جَارِیَ اللَّصِیقِ»^۷ خیلی تعبیر لطیف است. نسبت به خداست. ای همسایه‌ی چسبیده به من؛ چون یک وقت همسایه چند خانه فاصله دارد؛ اما یک همسایه به من چسبیده است. «یا جَارِیَ اللَّصِیقِ» ای همسایه‌ای که به من چسبیده‌ای، حسن همجواری با این همسایه هم باید کرد.

«فِيْهَذَا جَاءَ مُحَمَّدٌ ﷺ» که پیغمبر اکرم ﷺ با همین روش آمد. آمد که این رویه را در زندگی انسان‌ها حاکم کند. آمد تقوا، ورع و پاکدامنی، تلاش و کوشش خدایی، راستگویی، امانتداری، سجود طولانی و حسن همجواری را حاکم کند. بعد از توصیه‌ی حضرت در مورد اینکه چگونه باشید و چگونه رفتار کنید، ایشان در مورد نحوه‌ی رفتار با سایر مذاهب شروع به توصیه کردند. به دوستان و شیعیان‌شان می‌گویند با سنی‌ها چطور رفتار کنید. «صَلُّوْا فِي عَشَائِرِهِمْ» در عشیره و قبیله‌های آنها که نماز جماعت به پا می‌شود بروید و در نماز جماعت آنها شرکت کنید. «وَ اشْهَدُوْا جَنَائِزَهُمْ» وقتی جنازه‌شان را تشییع می‌کنند سر جنازه‌ی مرده‌های آنها حاضر شوید، در تشییع جنازه‌های آنها حاضر شوید. «وَ عُوْذُوْا مَرْضَاهُمْ» به عیادت بیمارهای آنها بروید. اگر کسی از آنها بیمار شد از او عیادت کنید. «وَ اَدُّوْا حُقُوْقَهُمْ» و حق آنها را ادا کنید. حق آنها را تزییع نکنید.

«فَاِنَّ الرَّجُلَ مِنْكُمْ اِذَا وَرِعَ فِي دِيْنِهِ وَ صَدَقَ فِي حَدِيْثِهِ وَ اَدَّى الْاَمَانَةَ وَ حَسَنَ خُلُقَهُ مَعَ النَّاسِ قِيْلَ لِهَذَا شِيْعِيٌّ فَيَسْرُوْنِيْ ذٰلِكَ» حضرت عسگری عليه السلام فرمودند: اگر یکی از شما دوستان و شیعیان من، در دین خودش ورع پیشه کند، اهل بی بندوباری، فسق و فجور و حرام‌خواری نباشد «وَ صَدَقَ فِي حَدِيْثِهِ» راستگویی را پیشه می‌کند «وَ اَدَّى الْاَمَانَةَ» و امانت را ادا کند «وَ حَسَنَ خُلُقَهُ مَعَ النَّاسِ» و اخلاقش هم در ارتباط با مردم خوب است و خوش اخلاق باشد، «قِيْلَ لِهَذَا شِيْعِيٌّ» دیگران می‌گویند: این را ببین، شیعه است «فَيَسْرُوْنِيْ ذٰلِكَ» و من امام عسگری خوشحال می‌شوم. این مرا مسرور می‌کند که دوست و شیعه‌ی ما

^۷ محدث قمی، مفاتیح‌الجنان، دعای مشلول.

شایسته رفتار کرد و بعد گفتند این شیعه است. «**اتَّقُوا اللَّهَ وَ كُونُوا زَيْنًا وَ لَا تَكُونُوا شَيْنًا**» تقوای الهی پیشه کنید و شما شیعیان و دوستان من، برای ما ائمه و اهل بیت زینت باشید. اسباب خجالت، آبروریزی و مایه‌ی زشتی برای ما اهل بیت نباشید. کاری کنید که وقتی می‌گویند فلانی شیعی است برای ما آبرو باشید؛ یعنی شما را به عنوان یک انسان شایسته، با محبت، انسان دوست، وارسته، پاک، صدیق، امین و با معنویت بشناسند، نه خدای ناکرده به عنوان یک انسان دروغگو، مردم آزار، حرام‌خوار، بی بندوبار آنچنانی.

«**جُرُوا إِلَيْنَا كُلَّ مَوَدَّةٍ وَ اذْفَعُوا عَنَّا كُلَّ قَبِيحٍ**» حضرت فرمودند با روش خوبی که در زندگی پیشه می‌کنید دوستی‌ها را برای ما جلب کنید، دوست برای ما جمع کنید؛ چون وقتی شما خوب عمل کردید می‌گویند این را چه کسی تربیت کرده است؟ می‌گویند امام عسگری تربیت کرده است پس آنها هم دوستدار من امام عسگری می‌شوند. با حسن سلوکتان محبت افراد را به سوی ما اهل بیت جلب کنید و هر نوع نسبت زشتی که کسی به من امام عسگری داده است با حسن رفتاری که شما شاگردان و دست پرورده‌های من پیشه می‌کنید، از من برگردانید و نشان دهید که این حرف درست نیست، نسبتی که به من دادند نسبت خلافی است. وقتی که شاگرد و دست پرورده این قدر خوب است، مرتبی و تربیت کننده چقدر خوب است! «**فَإِنَّهُ مَا قِيلَ فِينَا مِنْ حُسْنٍ فَتَحْنُ أَهْلَهُ وَ مَا قِيلَ فِينَا مِنْ سُوءٍ فَمَا نَحْنُ كَذَلِكَ**» چرا که هر آینه هر چه در مورد ما از خوبی‌ها گفته شود، ما اهل بیت اهل او هستیم، سخن حقی است و آنچه در مورد ما از بدی‌ها گفته شود ما آن گونه نیستیم و سخن باطلی است. شما با عملتان سخن باطل را نفی و ابطال کنید. «**لَنَا حَقٌّ فِي كِتَابِ اللَّهِ**» در کتاب خدا حقی برای ما وجود دارد. حق مسلمی است، حق ولایت و امامت ما در کتاب خدا به صورت مسجّل و مسلم آمده است. «**وَ قَرَابَةٌ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ**» و قرابت و خویشاوندی هم با پیغمبر خدا داریم «**وَ تَطْهِيرٌ مِنَ اللَّهِ**» و خداوند هم ما را معصوم و از هر گناه و آلودگی و زشتی و لغزشی طاهر و پاک قرار داده است. «**لَا يَدَّعِيهِ أَحَدٌ غَيْرُنَا إِلَّا كَذَابٌ**» چنین مقامی؛ یعنی حق در کتاب خدا، خویشاوندی با رسول خدا و عصمت و تطهیر از جانب خدا را احدی غیر از ما ادعا نکرد مگر آنکه کذاب و دروغگوست.

مجدداً حضرت از بحث شیوهی رفتار با سایر مذاهب برمی‌گردند و دوباره توصیه‌هایی در مورد رفتار خود شیعیان می‌کنند «**اَكثِرُوا ذِكْرَ اللَّهِ وَ ذِكْرَ الْمَوْتِ**» یاد خدا را زیاد کنید، فراوان به یاد خدا باشید، در زندگی نگذارید خدا فراموشتان شود. «**اَكثِرُوا ذِكْرَ اللَّهِ**» فراوان یاد خدا کنید و فراوان خدا را یاد کردن میوهی محبت خداست. پیغمبر اکرم صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمودند: «**مَنْ أَحَبَّ شَيْئاً أَكْثَرَ ذِكْرَهُ**»^۸ کسی که چیزی را دوست بدارد زیاد به یاد آن چیز است. «**اَكثِرُوا ذِكْرَ اللَّهِ**» فراوان یاد خدا کنید. «**وَ ذِكْرَ الْمَوْتِ**» و فراوان یاد مرگ و انتقال از این عالم بکنید و نگذارید غافل شوید. یادتان باشد که این عالم ماندگار نیست. شما برای همیشه اینجا ماندنی نیستید، هر لحظه ممکن است لحظه‌ی انتقال شما از این عالم باشد. یادتان باشد که شما مسافر هستید و هر لحظه ممکن است این قطار سوت حرکت را بکشد و به راه بیفتد. چمدان‌هایتان را ببندید، خودتان را آماده‌ی حرکت بکنید «**وَ تِلَاوَةَ الْقُرْآنِ**» زیاد قرآن بخوانید. قرآن نور است و کسی که زیاد با قرآن مرتبط می‌شود، نورانی می‌شود و از نورانیت قرآن بهره می‌برد «**وَ الصَّلَاةَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ**» و فراوان بر پیامبر بزرگوار اسلام صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صلوات بفرستید. «**فَإِنَّ الصَّلَاةَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ عَشْرُ حَسَنَاتٍ**» چرا که صلوات فرستادن بر رسول خدا ده حسنه است، یک عمل حسنه نیست.

«**اِحْفَظُوا مَا وَصَّيْتُكُمْ بِهِ**» وصیت‌ها و توصیه‌هایی که به شما کردم را حفظ کنید، فراموش نکنید و به کار ببندید. «**وَ اسْتَوْدِعُكُمْ اللَّهُ وَ أَقْرَأُ عَلَيْكُمْ السَّلَامَ**»^۹ شما را به خدا می‌سپارم و بر همه‌ی شما درود می‌فرستم.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ عَجِّلْ فَرَجَهُمْ

^۸ المناقب، ابن شهر آشوب، ج ۱، ص ۳۰۰.

^۹ ابن شعبه‌ی حرانی، تحف العقول، ص ۴۸۷ و مجلسی، بحار، ج ۷۵، ص ۳۷۲.